

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ"
для студентів усіх напрямів підготовки
денної форми навчання**

Харків, Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту та бізнесу.
Протокол № 1 від 27.08.2013 р.

Укладачі: Лепейко Т. І.
Василик С. К.
Майстренко О. В.
Немашкало К. Р.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Соціальна відповідальність" для студентів усіх напрямів підготовки денної форми навчання / укл. Т. І. Лепейко, С. К. Василик, О. В. Майстренко та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С Кузнеця, 2015. – 46 с. (Укр. мов.)

Наведено тематичний план навчальної дисципліни, її зміст та розподіл за темами. Подано плани лекцій та практичних (семінарських) занять, матеріали щодо закріплення знань (запитання та завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії та порядок оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів усіх напрямів підготовки денної форми навчання.

Вступ

Соціалізація економіки є об'єктивною закономірністю її сучасного розвитку й передбачає надання соціальної спрямованості усім економічним процесам та формування й підтримання умов соціальної безпеки шляхом пристосування суспільства до ринкової організаційної культури на засадах демократизації відносин власності; лібералізації економічних відносин і розвитку ринкової конкуренції та впровадження відносин соціального партнерства між суб'єктами соціалізації й активної участі громадян в соціально-економічних відносинах. Мова, зокрема, йде про необхідність розподілу функцій соціальної відповідальності між державою, сферою бізнесу і громадянським суспільством. Все це вимагає запровадження сучасних практик взаємодії держави та бізнесу, а також бізнесу і суспільства, які б дозволили посилити взаємну відповідальність усіх учасників суспільного життя, створити умови для подальшого стабільного розвитку держави і суспільства, заснованого на врахуванні якомога ширшого кола інтересів.

На сьогоднішній день соціально відповідальна діяльність є загальноприйнятою практикою, якої дотримується значна кількість великих, середніх і навіть малих компаній по всьому світу, інтегруючи її корпоративне управління. В Україні соціальна відповідальність знаходиться у стадії свого становлення, проте стрімко розвивається завдяки підтримці і сприйняттю вітчизняними компаніями-лідерами.

Навчальну дисципліну "Соціальна відповідальність" вивчають студенти всіх економічних напрямів підготовки вищих навчальних закладів, що свідчить про важливість та значимість цієї дисципліни.

Навчальна "Соціальна відповідальність" є вибірковою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" усіх напрямів підготовки денної форми навчання.

Укладачі висловлюють щире подяку Центру "Розвиток корпоративної соціальної відповідальності в Україні", Українській асоціації з розвитку менеджмент та бізнес освіти, робочій групі Міністерства освіти і науки за сприяння впровадження дисципліни в навчальний план підготовки бакалаврів з менеджменту, а також надані методичні та навчальні матеріали для проведення занять.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво" 0306 "Менеджмент і адміністрування"	Вибіркова
Загальна кількість годин – 108	Усі напрями підготовки	Рік підготовки
		4-й
		Семестр
		7-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції
		18 год
		Практичні, семінарські
		16 год
		Самостійна робота
		74 год
Вид контролю		
		диференційований залік

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 46 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів фундаментальні знання з теорії та практики соціальної відповідальності (СВ) і відповідні професійні компетентності, які забезпечують формування соціально-відповідальної поведінки її суб'єктів (інститутів).

Досягнення мети навчальної дисципліни передбачає постановку та розв'язання комплексу завдань:

дати студентам загальні навички наукового аналізу особливості соціальної відповідальності різних суб'єктів суспільного розвитку;

сформувати у студентів науково обґрунтовані, раціональні знання про процеси, практики й моделі соціально відповідальної поведінки;

навчити студентів бути компетентними в конкретних процесах управління практиками соціальної відповідальності для забезпечення розвитку держави, суспільства та бізнесу;

сформувані на цій основі доцільне ставлення студентів до вивчення теоретичних положень та оволодіння відповідним інструментарієм щодо використання сучасних практик взаємодії держави, бізнесу, громадянського суспільства і людини, які б дозволили посилити взаємну відповідальність усіх суб'єктів суспільного життя, створити умови для стійкого стабільного розвитку держави і суспільства

Предметом вивчення дисципліни є сукупність теоретико-методологічних, методичних та практичних положень формування інституту соціальної відповідальності.

Об'єктом вивчення дисципліни є соціальна відповідальність як система.

Навчальна дисципліна "Соціальної відповідальності" ґрунтується на вивченні таких дисциплін, як "Економічна теорія", "Правознавство", "Соціологія", "Філософія", "Менеджмент", "Економіка підприємства", "Економіка праці та соціально-трудова відносини", "Безпека життєдіяльності", "Охорона праці".

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

знати:

- сутність, види, категорії, еволюцію, концепції, моделі та рівні соціальної відповідальності;
- особливості соціальної відповідальності різних суб'єктів суспільного розвитку;
- місце соціальної відповідальності в системі управління організацією;
- нормативно-правові засади розвитку соціальної відповідальності;
- моделі корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) і становлення різних типів корпоративної культури;
- критерії, показники та методику оцінювання соціальної відповідальності;
- особливості прояву соціальної відповідальності бізнесу в українських реаліях;
- сутність соціальних інвестицій як форми прояву корпоративної відповідальності роботодавців;

- сутність, основні складові та пріоритети розвитку соціально відповідальної кадрової політики;
- екологічні аспекти соціальної відповідальності та їх нормативно-правове регулювання;
- сутність, структуру, вимоги і особливості міжнародних стандартів соціальної звітності в Україні.

ВМІТИ:

- ідентифікувати, аналізувати і ранжувати очікування заінтересованих сторін організації з позицій соціальної відповідальності;
- спираючись на стандарти Міжнародної Організації Праці, Європейського Союзу і національного законодавства забезпечувати дотримання принципів Глобального договору у сфері праці (принципи 3, 4, 5 і 6);
- узагальнювати матеріали аналізу для формування пропозицій щодо удосконалення програм КСВ;
- застосовувати основні принципи прийняття етичних управлінських рішень;
- збирати й оцінювати інформацію з КСВ для прийняття рішень і формування пропозицій до програм розвитку організації;
- розробляти професійні стандарти менеджера з КСВ в організаціях;
- розробляти етичні кодекси організацій, фахівців різних професій;
- на основі інформаційної політики організації поширювати інформацію про КСВ;
- аналізувати соціальну звітність організації і готувати необхідну інформацію для її формування;
- за допомогою сучасного методичного інструментарію розробляти систему моніторингу ефективності діяльності організації у сфері КСВ та оцінювати результативність програм соціальної відповідальності;
- розробляти та впроваджувати процедури здійснення соціального аудиту;
- аналізувати нефінансові ризики, пов'язані з діяльністю організації та розробляти заходи із їхнього запобігання або зниження.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями. Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку

1.1. Визначення поняття "соціальна відповідальність"

Суть та значення корпоративної соціальної відповідальності. Складові соціальної відповідальності.

1.2. Історія розвитку КСВ

Історія розвитку корпоративної соціальної відповідальності. Внутрішнє і зовнішнє середовище КСВ. Розвиток КСВ в Україні.

1.3. Особливості формування моделей КСВ

Моделі КСВ бізнесу. Відмінність між американською та європейською моделями.

Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства

2.1. Держава як суб'єкт соціальної відповідальності

Соціально відповідальна взаємодія держави, бізнесу та інститутів громадянського суспільства: шляхи розвитку. Соціальна держава як провідний суб'єкт соціальної відповідальності. Міжнародний досвід державного регулювання КСВ.

2.2. Соціальна відповідальність людини

Сутність та складові соціальної відповідальності людини, її значення у забезпеченні стійкої соціальної динаміки. Форми прояву соціальної відповідальності особою.

2.3. Соціальна відповідальність різних суб'єктів суспільного розвитку

Розвиток соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства. Особливості прояву соціальної відповідальності бізнесу в українських реаліях. Соціальна відповідальність ЗМІ: вплив на поведінкові моделі в суспільстві. Соціальна відповідальність освіти та науки. Співпраця бізнесу й освіти.

Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю

3.1. Соціальна відповідальність як складова стратегії організаційного управління

Стратегії організаційного управління та чинник підвищення конкурентоспроможності організації. Принципи соціальної відповідальності. Етичні кодекси. Впровадження КСВ у практики і процедури компанії.

3.2. Організаційне забезпечення діяльності з КСВ в організації

Можливі загрози та шляхи мінімізації ризиків КСВ. Організація діяльності з КСВ. Структурні підрозділи та комітети компаній у сфері КСВ. Оцінювання наявного стану КСВ компанії. Корпоративні соціальні (нефінансові) звіти: сутність, завдання і структура. Міжнародні стандарти звітності зі сталого розвитку Глобальної ініціативи зі звітності Global Reporting Initiative (GRI).

3.3 Менеджер з соціальної відповідальності, його значення для компанії

Статус, основні функції, кваліфікація, типові обов'язки, професійні стандарти менеджера з КСВ у компаніях.

Тема 4. Формування відносин роботодавців з працівниками на засадах соціальної відповідальності

4.1. Права людини на робочому місці. Міжнародні ініціативи із захисту прав людини в бізнес середовищі

Права людини і трудові практики як предмет КСВ. Міжнародні стандарти прав людини. Загальна декларація прав людини. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Конвенція про права дитини. Законодавство України у сфері праці як основа КСВ у відносинах з працівниками.

4.2. Трудові відносини в аспекті КСВ

Співробітники як ключові стейкхолдери. Залучення співробітників до розробки ключових документів компанії. Методи ознайомлення працівників з стратегією соціальної відповідальності компанії.

4.3. Соціально відповідальні практики щодо персоналу та їх відтворення в нефінансовій звітності

Напрями КСВ в сфері персоналу. Переваги та обмеження впровадження КСВ практик щодо персоналу. Найкращі трудові практики та показники внутрішньої КСВ: вітчизняний і зарубіжний досвід.

Тема 5. Формування відносин організації із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності

5.1. Діалог зі стейкхолдерами як основний принцип КСВ

Поняття та види стейкхолдерів, їх залучення. Визначення стейкхолдерів компанії, комунікації зі стейкхолдерами, кращі практики діалогу зі стейкхолдерами провідних компаній у сфері КСВ, оцінка діалогу.

5.2. Соціально відповідальні відносини бізнесу з територіальними громадами

Визначення територіальних громад. Вплив громади на роботу компаній та відповідальність компаній перед населенням. Розвиток партнерств з місцевою владою та громадою. Участь компаній у життєдіяльності громад. Співпраця бізнес-структур з неурядовими організаціями.

Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності

6.1. Важливість відповідального ставлення організації до довкілля

Сутність та значення відповідального ставлення до довкілля. Превентивний підхід до вирішення екологічних проблем. Функції та рівні екологічної відповідальності. Екологічний менеджмент як інструмент реалізації соціальної відповідальності.

6.2. Міжнародні документи та ініціативи щодо навколишнього середовища

Міжнародні документи щодо навколишнього середовища. Цілі розвитку тисячоліття, Декларація Ріо-де-Жанейро. Стандарт екологічного менеджменту: ISO 14000.

6.3. Законодавство України про охорону навколишнього середовища

Нормативно-правова регламентація екологічної відповідальності. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля, збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів тощо.

6.4. Принципи і напрямки впровадження КСВ у сфері захисту навколишнього середовища

Напрями активізації індивідуальної та колективної екологічної відповідальності. Український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності. Міжнародний досвід впровадження принципів екологічної відповідальності.

Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності

7.1. Поняття соціального партнерства, його принципи

Рівні соціального партнерства, механізм соціального партнерства. Основні суб'єкти в системі соціального партнерства. Еволюція відносин і стратегій взаємодії владних і підприємницьких структур. Принципи

суб'єктів соціального партнерства. Система соціального партнерства, його структура. Моделі соціального партнерства.

7.2. Регулювання відносин у сфері праці на принципах соціального партнерства та соціально відповідальної поведінки

Реалізація принципів соціальної відповідальності в колективних угодах та договорах. Регулювання відносин у сфері праці на принципах соціального партнерства та соціально відповідальної поведінки. Соціальне партнерство та міжнародне регулювання соціально-трудова відносин.

Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності

8.1. Сутність, види і функції моніторингу

Визначення поняття "моніторинг". Основні завдання моніторингу. Етапи діяльності моніторингу. Ознаки класифікації, та види моніторингу. Функції соціальної відповідальності бізнесу і моніторингу.

8.2. Інформаційна база моніторингу

Основні цілі при обміні інформацією про соціальну відповідальність.

8.3. Особливості організації моніторингу результативності і ефективності КСВ

Процес моніторингу. Види соціальних технологій. Розподілення технологій моніторингу. Результати моніторингу.

Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності

9.1. Поняття ефективності КСВ

Визначення поняття ефективності КСВ. Етапи побудови збалансованої системи показників ефективності СВ.

9.2. Основні методи та критерії оцінки КСВ

Критерії оцінки з КСВ. Структура процесу розробки і оцінки економічного потенціалу СВ організації. Характеристика основних методів оцінки КСВ. Оцінка економічного потенціалу КСВ організації.

9.3. Оцінка ефективності соціальних програм та КСВ

Аспекти оцінки ефективності соціальних програм. Показники оцінки ефективності соціальних програм організації за основними напрямками. Оцінка ефективності КСВ.

Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні

10.1. Головні тренди розвитку соціальної відповідальності

Соціальна відповідальність у пріоритетах розвитку країни. Соціальна відповідальність як чинник запровадження сталого розвитку. Енерго-ефективність та підвищення продуктивності промисловості та конкурентоспроможності як основні напрями КСВ. Основні завдання стратегії розвитку соціальної відповідальності.

10.2. Правове забезпечення розвитку соціальної відповідальності

Існуючий стан в Україні. Виконання (ратифікація, впровадження, адаптація законодавства України до), міжнародних угод. Напрями удосконалення українського законодавства в сфері СВ.

10.3. Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні

Стратегія та політика КСВ як компонент євроінтеграційної стратегії. Стратегічні цілі впровадження в Україні національної моделі політики корпоративної соціальної відповідальності.

10.4. Заохочення соціально відповідальної поведінки

Напрями діяльності держави при просуванні КСВ. Державні настанови щодо формування та реалізації соціальної відповідальності в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчального модулю. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з одного змістового модуля (табл. 4.1).

**Структура залікового кредиту навчальної дисципліни
"Соціальна відповідальність"**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	усього	У тому числі			
		лекційні	практичні	семінарські	самостійна робота
<i>Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку</i>	9	2	–	1	6
<i>Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства</i>	11	2	–	1	8
<i>Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю</i>	12	2	2	–	8
<i>Тема 4. Формування відносин роботодавців з працівниками на засадах соціальної відповідальності</i>	14	2	2	1	9
<i>Тема 5. Формування відносин організації із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності</i>	12	2	1	–	9
<i>Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності</i>	12	2	1	1	8
<i>Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності</i>	7	1	1	–	5
<i>Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності</i>	8	1	2	–	5
<i>Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності</i>	12	2	2	–	8
<i>Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні</i>	11	2	–	1	8
Всього годин за дисципліною	108	18	11	5	74

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті

викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	<i>Дискусія на тему:</i> Соціальна відповідальність як стратегія досягнення збалансованого розвитку суспільства і бізнесу. Проведення <i>семінарського заняття</i> на тему: "Становлення та розвиток інституту соціальної відповідальності" 1. Соціальна відповідальність і ретроспектива її розвитку. 2. Упровадження соціальної відповідальності в практику господарювання. 3. Міжнародні ініціативи як чинники формування і розвитку соціальної відповідальності	1	Основна: [2; 3; 9]; додаткова: [11; 12]
Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	Проведення <i>семінарського заняття</i> на тему "Соціальна відповідальність людини, держави та громадянського суспільства: 1. Соціально відповідальна взаємодія держави, бізнесу та суспільства і шляхи її розвитку. 2. Суб'єкти і рівні соціальної відповідальності. 3. Сутність і складові соціальної відповідальності людини, її значення в забезпеченні стійкої соціальної динаміки. 4. Соціальна держава як провідний суб'єкт соціальної відповідальності. 5. Розвиток соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства	1	Основна: [2; 3; 9]; додаткова: [11; 12; 33]

1	2	3	4
<p><i>Тема 4.</i> Формування відносин роботодавців з працівниками на засадах соціальної відповідальності</p>	<p>Проведення семінарського заняття на тему: <i>Формування відносин з працівниками на засадах корпоративної соціальної відповідальності</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Напрями реалізації КСВ у процесі забезпечення конкурентоспроможності персоналу. 2. Соціально відповідальні добір, переміщення та звільнення персоналу. 3. Розвиток персоналу як важливий напрям КСВ. 4. Забезпечення продуктивної зайнятості на засадах соціальної відповідальності. 5. Удосконалення компенсаційної політики в контексті впровадження основних принципів КСВ. 6. Підвищення якості трудового життя як мета і критерій КСВ 	1	<p>Основна: [1 – 3; 9]; додаткова: [10; 13; 17; 19; 24; 27]</p>
<p><i>Тема 6.</i> Екологічна компонента соціальної відповідальності</p>	<p>Проведення <i>семінарського заняття</i> на тему: "Захист навколишнього середовища"</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля, збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів тощо. 2. Міжнародні документи щодо навколишнього середовища (Цілі розвитку тисячоліття, Декларація Ріо-де-Жанейро тощо) та стандарти екологічного менеджменту (серія ISO 14000). 3. Законодавство України про охорону навколишнього середовища 	1	<p>Основна: [2; 3; 7; 9]; додаткова: [24; 25; 28; 36]</p>
<p><i>Тема 10.</i> Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні</p>	<p>Проведення <i>семінарського заняття</i> на тему: "Обґрунтування стратегічних напрямів розвитку соціальної відповідальності в Україні на основі аналізу досвіду інших країн"</p>	1	<p>Основна: [2; 3; 9]; додаткова: [16; 25; 26; 30; 33]</p>

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Тема	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	<i>Ділова гра:</i> Розробка комплексної моделі управління соціальною відповідальністю віртуальної організації, механізми імплементації КСВ в систему управління, на основі яких визначають статус, функції та обов'язки менеджера з КСВ в організації	2	Основна: [2; 3; 9]; додаткова: [11; 12; 28; 33; 36]
Тема 4. Формування відносин роботодавців з працівниками на засадах соціальної відповідальності	Практичне заняття на тему: "Корпоративні соціальні звіти: сутність, завдання і структура". <i>Тренінг:</i> Етапи підготовки нефінансового звіту. Визначення рівня підготовки звіту відповідно до вимог GRI	2	Основна: [1 – 3; 9]; додаткова: [10; 13; 17; 19; 24; 27]
Тема 5. Формування відносин організації із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	Практичне заняття на тему: "Діалог із стейкхолдерами як основний принцип КСВ". <i>Тренінг:</i> Складання матриці стейкхолдерів	1	Основна: [2 – 4; 8; 9]; додаткова: [18; 22; 26; 32]
Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності	Практичне заняття на тему: "Відповідальне природокористування". Розрахунок впливу господарської діяльності на навколишнє середовище	1	Основна: [2; 3; 7; 9]; додаткова: [24; 25; 28; 36]

1	2	3	4
Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	<i>Ситуаційне завдання на тему:</i> Розробка напрямів посилення соціальної відповідальності суб'єктів суспільного розвитку через соціальне партнерство	1	Основна: [2; 3; 5; 6; 9]; додаткова: [11; 16; 30]
Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	<i>Ділова гра:</i> Відпрацювання навичок здійснення моніторингу корпоративної соціальної відповідальності. Етичні дилеми бізнесу	2	Основна: [2; 3; 9]; додаткова: [11; 12; 22]
Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	Практичне заняття на тему: "Оцінювання ефективності соціальної відповідальності: критерії та індикатори ефективності КСВ; методи і процедури оцінювання ефективності програм КСВ". <i>Тренінг:</i> Розрахунки ефективності соціальної відповідальності	2	Основна: [1 – 3; 9]; додаткова: [13; 14; 22; 27]

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю

Ділова гра: Студенти в аудиторії розробляють комплексну модель управління соціальною відповідальністю віртуальної організації, механізми імплементації КСВ в систему управління, на основі яких визначають статус, функції та обов'язки менеджера з КСВ в організації.

Питання для ділової гри:

1. Інституційне забезпечення соціальної відповідальності: міжнародний формат і проблеми вітчизняної практики.
2. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник формування позитивного іміджу та ділової репутації компанії.
3. Розвиток КСВ в контексті зростання вартості компанії та підвищення її інвестиційної привабливості.
4. Взаємозв'язок соціально відповідальної поведінки і стратегії розвитку організації.
5. Соціальні інвестиції як форма прояву соціально відповідального роботодавця.
6. Міжнародні стандарти та їх роль у процесі інтеграції соціально відповідальної поведінки в організації.

Тема 5. Формування відносин організації із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності

Експрес-контрольна робота – тести:

1. Поняття "стейкхолдери" означає:

- а) групи впливу;
- б) група осіб, яка має фінансовий інтерес у будь-яких рішеннях організації;
- в) співробітники компанії;
- г) група осіб, яка має інтерес у будь-яких рішеннях або діях організації.

2. Основними групами заінтересованих сторін для компанії можуть бути:

- а) топ-менеджмент компанії;
- б) акціонери та інвестори;
- в) співробітники компанії;
- г) тільки громадянське суспільство.

3. Діалог зі стейкхолдерами допомагає компаніям:

- а) сприяти отриманню схвалень регулятора;
- б) розробити ефективну стратегію розвитку організації;
- в) витратити більшу кількість грошей на недоцільні заходи;
- г) зробити процеси звітування та моніторингу прозорішими;
- д) побудувати довіру до організації.

4. Назвіть основний стандарт, що визначає правила і принципи роботи зі стейкхолдерами:

- а) GRI;
- б) AA1000;
- в) Глобальний Договір ООН;
- г) ISO 26000.

5. Що таке карта стейкхолдерів:

- а) географічна карта, де вказано місця проживання стейкхолдерів;
- б) діаграма для визначення відносин зі стейкхолдерами;

- в) спосіб наочного відображення різних відносин зі стейкхолдерами;
- г) фотографії важливих стейкхолдерів.

6. Оберіть індикатори необхідності діалогу зі стейкхолдерами:

- а) збільшення негативних відгуків про компанію та її продукцію у медіа;
- б) надання фінансового звіту компанії;
- в) святкування річниці існування компанії;
- г) збільшення кількості скарг.

7. Коли недоцільно проводити діалог зі стейкхолдерами:

- а) таких ситуацій не існує, діалог потрібно проводити завжди;
- б) якщо важливі для компанії рішення вже прийнято;
- в) якщо відсутня підтримка топ-менеджменту;
- г) коли компанія вже визначила карту стейкхолдерів.

8. Які форми діалогу існують:

- а) телефонні дзвінки;
- б) один на один;
- в) робочі групи;
- г) круглі столи.

9. Оберіть індикатори для вимірювання ефективності діалогу:

- а) кількість визначених стейкхолдерів;
- б) ефективність витрат;
- в) кількість витрачених коштів;
- г) рівень, до якого стейкхолдери можуть бути почутими і впливати;
- д) рівень підвищення довіри до компанії.

10. Коли виникло поняття "стейкхолдер":

- а) 1995 р.;
- б) 2010 р.;
- в) 1963 р.;
- г) 1921 р.;
- д) 1987 р.

11. Коли був створений Форум стейкхолдерів на Європейському рівні:

- а) 2000 р., під час Лісабонської конференції;
- б) 2003 р.;
- в) 2009 р.;
- г) 2010 р.;
- д) такої організації не існує.

13. Назвіть основну групу внутрішніх стейкхолдерів компанії:

- а) співробітники компанії;
- б) споживачі;
- в) співробітники відділу, який займається реалізацією КСВ компанії;
- г) топ-менеджмент компанії;
- д) потенційні співробітники компанії.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 69 % (74 години) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (108 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; кон-

трольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового заліку (підсумкової контрольної роботи).

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	5	6
Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Становлення та розвиток інституту соціальної відповідальності"	6	Презентація результатів	Основна: [2; 3; 9]; додаткова: [11; 12]
Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Соціальна відповідальність як стратегія досягнення збалансованого розвитку суспільства і бізнесу". Підготовка до експрес-опитування	8	Презентація результатів	Основна: [2; 3; 9]; додаткова: [11; 12; 33]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання практичного завдання за індивідуальним варіантом: <i>Скласти положення про корпоративну культуру або етичного кодексу, виходячи з розроблених комплексних моделей управління соціальною відповідальністю віртуальних організацій</i>	8	Захист практичного завдання за індивідуальним варіантом	Основна: [2; 3; 9]; додаткова: [11; 12; 28; 33; 36]
Тема 4. Формування відносин роботодавців з працівниками на засадах соціальної відповідальності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного та семінарського заняття. Виконання практичного завдання за індивідуальним варіантом: <i>Аналіз відповідності нефінансового звіту рекомендаціям GRI</i>	9	Захист практичного завдання за індивідуальним варіантом	Основна: [1 – 3; 9]; додаткова: [10; 13; 17; 19; 24; 27]
Тема 5. Формування відносин організації із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання практичного завдання: Складання пам'ятки менеджера з КСВ за темою: <i>Діалог із стейкхолдерами як основний принцип КСВ</i> Підготовка до експрес-опитування	9	Презентація результатів	Основна: [2 – 4; 8; 9]; додаткова: [18; 22; 26; 32]
Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття. огляд теоретичного матеріалу з теми: "Захист навколишнього середовища"	8	Презентація результатів	Основна: [2; 3; 7; 9]; додаткова: [24; 25; 28; 36]
Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. огляд теоретичного матеріалу з теми: "Визначення інтересів сторін і суб'єктів соціально-трудова відносин щодо розвитку соціальної відповідальності"	5	Презентація результатів	Основна: [2; 3; 5; 6; 9]; додаткова: [11; 16; 30]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу для участі у діловій грі	5	Презентація результатів	Основна: [2; 3; 9]; додаткова: [11; 12; 22]
Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми: "Методи та процедури оцінювання ефективності програм КСВ" Підготовка до експрес-опитування	8	Презентація результатів	Основна: [1 – 3; 9]; додаткова: [13; 14; 22; 27]
Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми: "Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності" Підготовка до підсумкової контрольної роботи	8	Презентація результатів	Основна: [2; 3; 9]; додаткова: [16; 25; 26; 30; 33]

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку

1. У чому полягає сутність концепції соціальної відповідальності?
2. Які основні характеристики корпоративної соціальної відповідальності ви знаєте?
3. Назвіть провідні ініціативи в галузі соціальної відповідальності.
4. Яке визначення А. Керолла для корпоративної соціальної відповідальності?
5. Назвіть складові соціальної відповідальності.
6. Опишіть етапи міжнародного розвитку соціальної відповідальності.
7. Назвіть етапи українського розвитку соціальної відповідальності.
8. В чому полягає сутність міжнародного стандарту із соціальної відповідальності ISO 26000?
9. Які моделі соціальної відповідальності ви знаєте? Що впливає на їх визначення?
10. До якої моделі належить модель розвитку КСВ в Україні?

Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства

1. Шляхи розвитку соціально відповідальної держави.
2. Розвиток соціальної відповідальності громадського суспільства його особливості.
3. Сутність соціальної відповідальності людини та її значення.
4. Рівні соціальної відповідальності людини.
5. Форми прояву соціальної відповідальності особи, та їх характеристики.
6. Основні характеристики соціальної відповідальності держави.
7. Соціальна відповідальність бізнесу, взаємодія з державою та громадським суспільством.
8. Принципи соціальної відповідальності бізнесу.
9. Функції соціальної держави її характеристика.
10. Суб'єкти суспільного розвитку, їх соціальна відповідальність.

Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю

1. Стандарт ISO 26000, його принципи.
2. Основні аспекти соціальної відповідальності організації.
3. Моделі соціальної відповідальності бізнесу.
4. Етапи формування та реалізації КСВ на підприємстві.
5. Види нефінансових ризиків.
6. Завдання та обов'язки менеджера з КСВ.

Тема 4. Формування відносин роботодавців з працівниками на засадах соціальної відповідальності

1. Напрями розвитку соціальної відповідальності.
2. Ініціативи з прав людини Глобального Договору ООН.
3. Права людини на робочому місці.
4. Кодекси поведінки компаній.
5. Напрями соціально відповідальних практик стосовно персоналу.
6. Методи ознайомлення співробітників з ініціативами соціальної відповідальності компаній.
7. Трудові показники та показники прав людини в соціальній звітності.

Тема 5. Формування відносин організації із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності

1. Що означає поняття "стейкхолдер"?
2. Назвіть основні групи заінтересованих сторін для компанії.
3. Назвіть внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів.
4. Який стандарт визначає правила і принципи роботи зі стейкхолдерами?
5. Назвіть етапи процесу аналізу стейкхолдерів.
6. Для чого створюють карту стейкхолдерів?
7. Які види діалогу зі стейкхолдерами?
8. Порядок організації і проведення громадського обговорення.
9. Основні мотиви залучення територіальної громади для розвитку бізнесу.
10. Розкрити особливості реалізації основних форм соціальної активності бізнесу.

Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності

1. Глобальні екологічні проблеми.
2. Екосистемний підхід.
3. Принципи впровадження екологічної відповідальності.
4. Законодавство України про охорону навколишнього середовища.
5. Екологічне маркування.
6. Концепція "зеленого офісу".
7. Показники екологічної безпеки в соціальній звітності.

Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності

1. Сутність поняття "соціальне партнерство".
2. Елементи системи соціального партнерства.
3. Роль держави як суб'єкта соціального партнерства?
4. Основні принципи діяльності соціальних партнерів.
5. Основні зарубіжні моделі соціального партнерства.
6. Засади соціального партнерства Міжнародної Організації Праці.
7. Принципи, які лежать в основі проведення колективних переговорів.
8. Суб'єкти соціального партнерства.
9. Функції держави в системі соціального партнерства?
10. Основні завдання системи соціального партнерства в Україні.

Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності

1. Що таке моніторинг?
2. Які завдання вирішує моніторинг?
3. Назвіть та опишіть етапи діяльності моніторингу.
4. Назвіть ознаки класифікації моніторингу.
5. Які види моніторингу Ви знаєте?
6. Які цілі обміну інформацією про СВ Ви знаєте?
7. Що включає процес моніторингу?
8. Перерахуйте види соціальних технологій.
9. Що відповідає вимогам до ефективних показників?
10. Які можна розподілити технології моніторингу? До яких результатів веде моніторинг?

Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності

1. Що відображає показник ефективності СВ?
2. Які стандартні оцінки містить соціальний звіт організації?
3. В чому проявляються результати СВ?
4. У чому сутність оцінки соціальної активності?
5. В чому полягає стандарт верифікації AA 1000?
6. Перерахуйте етапи побудови системи показників ефективності соціальної відповідальності.
7. Які існують критерії оцінки з СВ?
8. Як здійснюється оцінка економічного потенціалу СВ?
9. Перерахуйте оцінки ефективності соціальних програм організації за основними напрямками.

Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні

1. Напрями розвитку соціальної відповідальності.
2. Завдання стратегії розвитку соціальної відповідальності.
3. Правові основи соціальної відповідальності.
4. Стратегічні цілі впровадження Національної концепції соціальної відповідальності бізнесу в Україні.
5. Роль держави в сприянні розвитку соціальної відповідальності.
6. Регуляторні інструменти з поширення соціальної відповідальності.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Форми організації індивідуально-консультативної роботи:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу: консультації: індивідуальні (запитання – відповідь); групові (розгляд типових прикладів);

б) за засвоєнням практичного матеріалу: консультації індивідуальні і групові;

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу: індивідуальне здавання виконаних робіт;

г) підготовка реферату для виступу на науковому семінарі; підготовка реферату для виступу на науковій конференції

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1).

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	<i>Міні-лекція</i> "Міжнародні ініціативи як чинники формування і розвитку соціальної відповідальності". <i>Робота в малих групах: Тренінг</i> "Розробка моделей соціальної відповідальності"

Закінчення табл. 9.1

1	2
Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	<i>Проблемна лекція</i> "Соціально відповідальна взаємодія держави, бізнесу та суспільства і шляхи її розвитку"
Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	<i>Робота в малих групах: Ділова гра</i> "Розробка комплексної моделі управління соціальною відповідальністю віртуальної організації, механізми імплементації КСВ в систему управління, на основі яких визначають статус, функції та обов'язки менеджера з КСВ в організації"
Тема 4. Формування відносин роботодавців з працівниками на засадах соціальної відповідальності	<i>Семінар-дискусія</i> "Формування відносин з працівниками на засадах корпоративної соціальної відповідальності". <i>Робота в малих групах:</i> "Корпоративні соціальні звіти: сутність, завдання і структура". <i>Тренінг:</i> "Етапи підготовки нефінансового звіту. Визначення рівня підготовки звіту відповідно до вимог GRI"
Тема 5. Формування відносин організації із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	<i>Проблемна лекція, семінар-дискусія</i> "Діалог із стейкхолдерами як основний принцип КСВ". <i>Тренінг, презентація:</i> "Складання матриці стейкхолдерів"
Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності	<i>Проблемна лекція, семінар-дискусія</i> "Захист навколишнього середовища". <i>Тренінг:</i> Оцінка навантаження на екологію
Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	<i>Проблемна лекція</i> "Соціальне партнерство як метод вирішення соціальних конфліктів на різних рівнях управління підприємством". <i>Кейс:</i> Розробка напрямів посилення соціальної відповідальності суб'єктів суспільного розвитку через соціальне партнерство
Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	<i>Ділова гра:</i> Відпрацюванні навичок здійснення моніторингу корпоративної соціальної відповідальності. Етичні дилеми бізнесу
Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	<i>Проблемна лекція</i> "Оцінювання ефективності соціальної відповідальності: критерії та індикатори ефективності КСВ; методи і процедури оцінювання ефективності програм КСВ". <i>Тренінг:</i> Розрахунки ефективності соціальної відповідальності. Створення звіту за стандартом GRI
Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	<i>Кейс:</i> Обґрунтування стратегічних напрямів розвитку соціальної відповідальності в Україні на основі аналізу досвіду інших країн

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного розмірковування, проте лектор сам відповідає на них, не чекаючи відповідей студентів. Система питань в ході лекції відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

Робота в малих групах використовується з метою активізації роботи студентів при проведенні семінарських і практичних занять. Це так звані групи психологічного комфорту, де кожен учасник відіграє свою особливу роль і певними своїми якостями доповнює інших. Використання цієї технології дає змогу структурувати практичні (семінарські) заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Мозкові атаки – це метод розв'язання невідкладних завдань за дуже обмежений час. Суть його полягає в тому, щоб висловити якнайбільшу

кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією – використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів та послуг.

Банки візуального супроводження – сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисциплін за допомогою наочності.

Ділові ігри (інсценізації) – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (мінімальна сума для допуску до підсумкової контрольної роботи – 40 балів, максимальна сума – 70 балів);

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

проведення письмової підсумкової контрольної роботи;

проведення поточного тестування;

проведення експрес-опитування;

Порядок поточного оцінювання знань студентів Загальна оцінка за змістовний модуль складається з накопичення балів, які студент от-

римує під час лекційних, практичних (семінарських) занять, балів за поточне тестування та експрес опитування, ділову гру, тренінг та балів за підсумкові контрольні роботи.

Загальна оцінка з дисципліни визначається як накопичення балів, зокрема за активну участь на лекціях, виконання практичних (семінарських) завдань, домашніх завдань, балів за підсумкові контрольні роботи, а також за підсумковий контроль та самостійну роботу студента.

Оцінювання знань студента під час семінарських та практичних занять має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

а) систематичність, активність та результативність роботи протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;

б) виконання поточного контролю;

в) виконання домашніх завдань;

г) самостійна робота.

Оцінювання проводиться за такими критеріями:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

4) вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

При оцінюванні практичних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінку буде знижено.

Підсумковий контроль проводиться один раз за семестр. При проведенні підсумкового контролю визначається рівень знань студентів з теоретичних питань навчальної дисципліни та практичних навичок.

Підсумковий контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: практичне завдання (ситуаційні справи та завдання) та (або)

теоретичне завдання (тестування). Кожне завдання підсумкового контролю оцінюється окремо.

Зразок завдання до підсумкового контролю

Теоретична частина (12 балів)

1. Коли був прийнятий стандарт ISO 26000?

- а) 1995 р.;
- б) 2000 р.;
- в) 1990 р.;
- г) 2005 р.;
- д) 2010 р.

2. Які критерії слід брати до уваги для виокремлення моделі розвитку соціальної відповідальності (оберіть правильні відповіді):

- а) історичне підґрунтя;
- б) національні та культурні особливості;
- в) національні нагороди з КСВ;
- г) економічний і соціальний розвиток країни;
- д) практики та розвиток державної політики;
- е) пріоритети КСВ;
- є) кількість міжнародних компаній, що працюють у країні.

3. Поняття "стейкхолдери" означає:

- а) групи впливу;
- б) група осіб, яка має фінансовий інтерес у будь-яких рішеннях організації;
- в) співробітники компанії;
- г) група осіб, яка має інтерес у будь-яких рішеннях або діях організації;
- д) урядові організації, регулятори.

4. Соціальна відповідальність – це концепція, що заохочує компанії враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив діяльності компанії на споживачів, стейкхолдерів, працівників, громади та навколишнє середовище в усіх аспектах своєї діяльності:

- а) так;
- б) ні.

5. Які питання включає в себе поняття "чесні управлінські практики"?

- а) боротьба із корупцією;
- б) трудові практики;
- в) чесна конкуренція;
- г) захист прав споживачів;
- д) повага до прав власника.

6. Коли була прийнята Загальна Декларація прав людини?

- а) 1947 р.;
- б) 1945 р.;
- в) 1948 р.;
- г) 2005 р.;
- д) 2010 р.

7. Який відсоток студентів на глобальному рівні хотіли би працювати в соціально відповідальних компаніях?

- а) 50 %;
- б) 30 %;
- в) 65 %;
- г) 90 %;
- д) 10 %.

8. Серія міжнародних стандартів системи екологічного менеджменту на підприємствах та в організаціях – це:

- а) ISO 14000;
- б) ISO 9000;
- в) ISO 26000;
- г) AA1000.

9. В якому році вперше офіційно було окреслено права людини як споживача?

- а) 1962 р.;
- б) 1985 р.;
- в) немає правильної відповідальності.

10. Оберіть найповніше тлумачення територіальної громади:

- а) жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста;
- б) самостійна адміністративно-територіальна одиниця;
- в) добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр;
- г) сукупність визначень а, б, в.

11. Що важливо для комплексної оцінки стану корпоративної соціальної відповідальності?

- а) залучити всі департаменти;
- б) управляти якістю;
- в) узгодити визначення, що означає КСВ для компанії;
- г) створити робочу групу;
- д) залучити топ-менеджерів.

12. Якщо компанія починає враховувати індекс сталого розвитку Доу-Джонса, то аналітики Індексу розпочинають її моніторити:

- а) щодня;
- б) опитують раз на рік;
- в) опитують раз на квартал;
- г) опитують раз на місяць;
- д) опитують раз в півроку.

Практична частина (18 балів)

Виконати аналіз нефінансового звіту компанії ("ДТЕК", "СКМ", "Київстар", "ЕУ", "Оболонь" або ін. – за варіантом). Зробити загальний висновок про відповідність діяльності компанії принципам Глобального Договору та рекомендаціям Глобальної ініціативи зі звітності (GRI). Відповідь оформити у вигляді аналітичної записки. проаналізувати систему показників та їх розкриття в звіті компанії.

При аналізі соціально відповідальних трудових практик дати відповіді на запитання:

1. Як організований в компанії зворотній зв'язок з працівниками?
2. Чи передбачені нагороди, заохочення за дотримання принципів етичного кодексу компанії?

3. Якою є гендерна політика компанії?
4. Які вікові категорії працюючих?
5. Чи підтримує компанія зв'язок з колишніми працівниками компанії?
6. Чи існує у компанії система навчання працівників та їх професійної кар'єри?
7. Охарактеризувати систему заробітної плати та матеріальних виплат.
8. Чи існує нематеріальне стимулювання працівників?
9. Як реалізований в компанії принцип балансу між роботою і сім'єю?

Критерії оцінювання

Тестові завдання теоретичної частини оцінюються по 1 балу за кожну правильну відповідь тестового завдання;

Оцінювання практичної частини проводиться за складовими звіту соціальної відповідальності компанії:

аналіз взаємодії з стейкхолдерами – до 3 балів;

аналіз рівня звіту і відповідність стандартам – до 3 балів;

Виконання складових:

трудові практики – до 3 балів;

співпраця з громадами – до 3 балів;

екологічні аспекти – до 3 балів;

відповідальність за продукт – до 3 балів.

При оцінюванні практичної частини враховується повнота відповіді: 0 балів – відповідь відсутня, 1 бал – наведені практики компанії; 2 бали – вказані практики і відповідні; 3 – розкриті практики і проаналізовані показники, а також їх відповідність стратегії компанії.

Мінімальна кількість балів, достатня для заліку – 60 балів (мінімум 40 балів за поточний контроль і мінімум 20 балів за підсумковий).

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Максимальна кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей за напрямом "Соціальна відповідальність"

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей		
					Форми контролю	Макс. бал	
1	2	3	4		5	6	
Здатність визначати характерні риси моделей КСВ	1, 2	Ауд.	2	Лекція	Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	Робота на лекції	1
			1	Практичні заняття	Проведення <i>семінарського заняття</i> на тему: "Становлення та розвиток інституту соціальної відповідальності"	Активна участь на семінарських заняттях	2
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		1
Здатність визначати соціальну відповідальність різних суб'єктів суспільного розвитку	3, 4	Ауд.	2	Лекція	Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	Робота на лекції	1
			1	Практичні заняття	Проведення <i>семінарського заняття</i> на тему: "Соціальна відповідальність людини, держави та громадянського суспільства"	Активна участь на практичних заняттях	2
		СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		1
Здатність формувати систему управління корпоративною соціальною відповідальністю	5, 6	Ауд.	2	Лекція	Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	Робота на лекції	1
			2	Практичні заняття	<i>Ділова гра</i> : Розробка комплексної моделі управління соціальною відповідальністю віртуальної організації	Активна участь на практичних заняттях	2
		СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Виконання практичного завдання за індивідуальним варіантом	Захист індивідуального завдання	3
Здатність формувати ефективну взаємодію роботодавців з персоналом на засадах соціальної відповідальності	7, 8	Ауд.	2	Лекція	Формування відносин роботодавців з працівниками на засадах соціальної відповідальності	Робота на лекції	1
			3	Практичні заняття	Проведення <i>семінарського заняття</i> на тему: Формування відносин з працівниками на засадах корпоративної соціальної відповідальності	Активна участь на практичних заняттях	2
					Практичне заняття на тему: "Корпоративні соціальні звіти: сутність, завдання і структура". <i>Тренінг</i>	Активна участь на практичних заняттях	2
		СРС	9	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Виконання практичного завдання за індивідуальним варіантом: <i>Аналіз відповідності нефінансового звіту рекомендаціям GRI</i>	Захист індивідуального завдання	3

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4	5	6	7	8
Здатність формувати відносини організації із зовнішніми стейкхолдерами за принципами корпоративної соціальної відповідальності	9, 10	Ауд.	2	Лекція	Формування відносин організації із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	Робота на лекції	1
			1	Практичні заняття	Практичне заняття на тему: "Діалог із стейкхолдерами як основний принцип КСВ". <i>Тренінг:</i> Складання матриці стейкхолдерів	Активна участь на практичних заняттях. Тренінг	2 4
		СРС	9	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		1
					Підготовка до експрес-опитування	Експрес-опитування	4
Здатність розробляти напрями активізації індивідуальної та колективної екологічної відповідальності	11, 12	Ауд.	2	Лекція	Екологічна компонента соціальної відповідальності	Робота на лекції	1
			2	Практичні заняття	Проведення <i>семінарського заняття</i> на тему: "Захист навколишнього середовища" Практичне заняття на тему: "Відповідальне природокористування". Розрахунок впливу господарської діяльності на навколишнє середовище	Активна участь на практичних заняттях	2
		СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		1
Здатність посилювати соціальну відповідальність суб'єктів суспільного розвитку інструментами соціального партнерства, а також Здатність здійснювати моніторинг сфери корпоративної соціальної відповідальності	13, 14	Ауд.	2	Лекція	Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	Робота на лекції	1
					Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності		
			3	Практичні заняття	<i>Ситуаційне завдання на тему:</i> Розробка напрямів посилення соціальної відповідальності суб'єктів суспільного розвитку через соціальне партнерство	Активна участь на практичних заняттях	2
		Ділова гра: Відпрацюванні навичок здійснення моніторингу корпоративної соціальної відповідальності			Участь у діловій грі	4	
СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		1		

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність оцінювати ефективність корпоративної соціальної відповідальності	15, 16	Ауд.	2	Лекція	Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	Робота на лекції	1
			2	Практичні заняття	Практичне заняття на тему: "Оцінювання ефективності соціальної відповідальності: критерії та індикатори ефективності КСВ; методи і процедури оцінювання ефективності програм КСВ". <i>Тренінг</i>	Активна участь на практичних заняттях Тренінг	1 4
		СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		1
					Підготовка до експрес-опитування	Експрес-опитування	6
Здатність досліджувати стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	17	Ауд.	2	Лекція	Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	Робота на лекції	1
			1	Практичні заняття	<i>Ситуаційне завдання на тему:</i> Обґрунтування стратегічних напрямів розвитку соціальної відповідальності в Україні на основі аналізу досвіду інших країн	Активна участь на практичних заняттях	1
		СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		1
					Підготовка до підсумкової контрольної роботи	Підсумкова контрольна робота	30
ВСЬОГО годин		108	Загальна максимальна кількість балів за дисципліною			100	

Таблиця 11.2

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекції	Практичні заняття	Домашні завдання	КР	Усього за темами
Тема 1	1 тиждень	1	2	1,0		4
	2 тиждень					
Тема 1	3 тиждень	1	2	1		4
	4 тиждень					
Тема 3	5 тиждень	1	5	1		7
	6 тиждень					
Тема 4	7 тиждень	1	11	1		13
	8 тиждень					
Тема 5	9 тиждень	1	6	1	4	12
	10 тиждень					
Тема 6	11 тиждень	1	4	1		6
	12 тиждень					
Тема 7, 8	13 тиждень	1				1
	14 тиждень					
Тема 9	15 тиждень	1	6	1	4	12
	16 тиждень					
Тема 10	17 тиждень	1	2	1	30	34
Разом		9	44	9	38	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця та конвертується в підсумкову оцінку за національною шкалою та шкалою ECTS (табл. 11.3).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 11.3

Переведення показників успішності знань студентів у систему оцінювання за шкалою ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	зараховано
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Воробей В. Нефінансова звітність: інструмент соціально-відповідального бізнесу / В. Воробей, І. Журовська. – К. : Представництво ООН в Україні, ТОВ "Інжиніринг", 2010. – 80 с.

2. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика : підручник / (за наук. ред. О. С. Редькіна). – К. : Фарбований лист, 2011. – 480 с.

3. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Ф. Котлер, Н. Лі. – К. : Стандарт, 2005. – 302 с.

4. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України № 236/96-ВР від 07 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36. – Ст.164.
5. Про захист прав споживачів : Закон України № 1023-XII від 12 травня 1991 року // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
6. Про колективні договори і угоди : Закон України № 3356-XII від 01 липня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 361.
7. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України № 1264-XII від 25 червня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
8. Про рекламу : Закон України № 270/96-ВР від 03 липня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 39. – Ст. 181.
9. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку : монографія / за ред. А. М. Колота. – К. : КНЕУ, 2012. – 501 с.

12.2. Додаткова

10. Василик С. К. Відносини з персоналом як пріоритетна сфера корпоративної соціальної відповідальності / С. К. Василик, О. В. Майстренко // Modern problems of the economy of development in the context of the world transformational changes. Monograph. – Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, 2013. – P. 49–61.
11. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки) : монографія / О. Ф. Новікова, М. Є. Дейч, О. В. Панькова та ін. ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2013. – 296 с.
12. Зінченко А. Г. Корпоративна соціальна відповідальність 2005 – 2010: стан та перспективи розвитку / А. Г. Зінченко, М. А. Саприкіна. – К. : Фарбований лист, 2010. – 56 с.
13. Корпоративна соціальна відповідальність "Київстар". Соціальний звіт 2010. – К. : ТОВ "Київстар", 2011. – 16 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kyivstar.ua/lg/about/responsibility>.
14. Методичні рекомендації щодо оцінки ефективності заходів корпоративної соціальної відповідальності / за заг. ред. Н. А. Супрун, Н. М. Ушакової. – К. : Представництво ООН в Україні, 2013. – 28 с.
15. Орлов П. А. Проблемы социальной ответственности маркетинга в промышленно развитых странах с рыночной экономикой и в Украине в

умовлях зтяжного мирового економического кризиса / П. А. Орлов // Бизнес Информ. – 2013. – № 1. – С. 6–12.

16. Основи стійкого розвитку : навчальний посібник / за заг. ред. проф. Л. Г. Мельника. – Суми : "Університетська книга", 2005. – 654 с.

17. Саприкіна М. А. Баланс між роботою та сім'єю: перевага для компаній та працівників / М. А. Саприкіна, Д. В. Каба. – К. : Вид-во "Фарбований лист", 2010. – 30 с.

18. Саприкіна М. Діалог зі стейкхолдерами: міжнародні та українські реалії сьогодення / М. Саприкіна, Д. Каба. – К. : Фарбований лист, 2011 – 475 с.

19. Barber L. CSR for Employees: Proof of 'Employer Engagement'. – Brighton: Institute for Employment Studies, 2004. – 13 p. [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.employment-studies.co.uk>.

20. Barkay T. Employee volunteering: Soul, body and CSR // Social Responsibility Journal. – 2012. – 8 (1). – P. 48–62.

21. Blowfield M. Corporate responsibility / M. Blowfield, A. Murray. – Oxford : Oxford University Press, 2011. – 494 p.

22. CSR Self-Assessment Handbook for Companies. CSR Performance Assessment and Monitoring Systems in New EU Member States. – Vilnius : Baltijos kopija, 2010. – 88 p.

23. Społeczna odpowiedzialność biznesu w nowej gospodarce / pod redakcją Piotra Płoszajskiego. – Wyd. OpenLinks; Warszawa, 2012. – 246 s.

12.3. Інформаційні ресурси

24. Глобальна Ініціатива із звітності. Global Reporting Initiative. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.globalreporting.org.

25. Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй. Затверджена резолюцією 55/2 Генеральної Асамблеї від 8 вересня 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_621.

26. Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uspp.org.ua/media/%20%D0%9A%D0%A1%D0%92+.doc>.

27. Корпоративна соціальна відповідальність компанії МТС-Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://company.mts.com.ua>.

28. Лабораторія екологічного виховання Інституту проблем виховання НАПН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ipv.org.ua/institutstructura/labs.html#duty4>.

29. Менеджмент: методологія та практика – Інтернет-портал для управлінців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.management.com.ua>.

30. Нова стратегія Європейської комісії з корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) 2011-2014: швидше, вище, сильніше. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.csr-ukraine.org/ctrategiya_evropeyskoj_komisii_.html.

31. Офіційний веб-сайт Української мережі Глобального Договору ООН. – Режим доступу : <http://www.globalcompact.org.ua/about/inukraine>.

32. Спільнота Соціально Відповідальний Бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.svb.org.ua>.

33. Стратегія та політика КСВ як компонент євроінтеграційної стратегії. Стан та перспективи КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ucipr.kiev.ua/userfiles/WG3-session1_12Mar2013_recommendations.doc.

34. Український союз промисловців і підприємців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uspp.ua>.

35. Центр "Розвиток корпоративної соціальної відповідальності" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.csr-ukraine.org/about.html>.

36. 10 principles UN Global Compact [Electronic resource] / The United Nations Global Compact. – Access mode : <http://www.unglobalcompact.org>.

12.4. Методичне забезпечення

37. Офіційний веб-сайт кафедри менеджменту та бізнесу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. – Режим доступу : <http://www.kmib.hneu.edu.ua>.

38. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=2845>.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Соціальна відповідальність" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку					
Визначати характерні риси моделей КСВ	Сутність, види, категорії, еволюцію, концепції, моделі та рівні КСВ; особливості КСВ різних суб'єктів суспільного розвитку	Моделі корпоративної соціальної відповідальності і становлення різних типів корпоративної культури	Діагностувати програми корпоративної соціальної відповідальності	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації господарських рішень	Відповідальність за точну ідентифікацію моделей КСВ
Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства					
Визначення соціальної відповідальності різних суб'єктів суспільного розвитку	Принципи соціальної відповідальності, рівні та форми прояву соціальної відповідальності	Соціальна відповідальність держави, суспільства та людини	Формувати принципи соціальної відповідальності людини, держави, бізнесу та суспільства	Ефективно формувати комунікації між державою та суспільством	Відповідальність за визначення принципів соціальної відповідальності суб'єктів суспільного розвитку

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю					
Здійснювати розробку концепції для інтеграції КСВ в організацію	Функції та обов'язки менеджера з КСВ в організації	Місце соціальної відповідальності в системі управління організацією	Розробляти модель управління соціальною відповідальністю організації залежно від стратегії її розвитку	Ефективно формувати комунікації для розробки етичних кодексів компанії і стратегії КСВ	Відповідальність за адаптування внутрішньої документації підприємства до вимог міжнародних стандартів в сфері соціальної відповідальності
Тема 4. Формування відносин роботодавців з працівниками на засадах соціальної відповідальності					
Підготовка і впровадження програм залучення працівників у програми КСВ	Залучення співробітників у корпоративні програми	Права людини на робочому місці, практики КСВ щодо персоналу, програми зростання працівників, завдання і принципи побудови внутрішніх комунікацій	Формувати ефективну взаємодію роботодавців з персоналом на засадах соціальної відповідальності	Ефективно формувати комунікації з працівниками для розробки ключових документів компанії	Відповідальність за відповідність програм КСВ інтересам працівників
Тема 5. Формування відносин організації із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності					
Визначати очікування заінтересованих сторін і будувати взаємодію з ними	Види стейкхолдерів	Основні групи зацікавлених сторін, визначення їх впливу на діяльність організації, індикатори доцільності діалогу зі стейкхолдерами	Ідентифікувати, аналізувати і ранжувати очікування заінтересованих сторін організації, будувати матрицю стейкхолдерів	Ефективно формувати комунікації зі стейкхолдерами	Відповідальність за визначення груп стейкхолдерів, їх очікування, організацію ефективного діалогу з ними
Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності					
Впроваджувати систему управління організацією, що зменшує її негативний вплив на навколишнє середовище	Стандарти екологічного менеджменту	Екологічні аспекти соціальної відповідальності та їх нормативно-правове регулювання	Визначати напрями активізації індивідуальної та колективної екологічної відповідальності	Ефективно формувати комунікації з персоналом та стейкхолдерами стосовно екологічного впливу	Відповідальність за точність і коректність результатів

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Соціально відповідальні відносини бізнесу з територіальними громадами					
Здійснювати регулювання відносин у сфері праці на засадах соціального партнерства та соціально відповідальної поведінки	Соціальна відповідальність суб'єктів соціального партнерства	реалізацію принципів соціальної відповідальності в колективних угодах та договорах	Розробляти колективні угоди та договори на принципах соціальної відповідальності	Ефективного формування соціального діалогу для забезпечення соціально відповідальної поведінки	Відповідальність за точність і коректність результатів
Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності, соціальна звітність та аудит					
Організовувати підготовку нефінансового звіту організації	Поняття, стандарти та рівні підготовки соціальної звітності, структура соціального звіту	Знання стандартів підготовки нефінансової звітності, процесу підготовки звіту	Аналізувати соціальну звітність організації і готувати необхідну інформацію для її формування	Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за надійність і точність результатів
Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності					
Здійснювати оцінку ефективності соціальних інвестицій та результативність корпоративних соціальних програм	Сутність процесу управління ризиками. Система показників КСВ	Складові ефективності діяльності організації	Здійснювати моніторинг корпоративної соціальної відповідальності, узагальнювати матеріали аналізу для формування пропозицій щодо удосконалення програм КСВ	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо поширення результатів програм КСВ	Відповідальність за точність і коректність результатів
Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні					
Розробка внутрішньої політики компанії щодо дотримання законів, правил, етичних норм країни	Чесні операційні практики, запобігання корупції, відповідальні закупівлі, доброчесна конкуренція	Закони, правила, соціальні норми, етичні аспекти чесних практик в діяльності компанії	формувати відносини підприємства із зовнішніми організаціями на засадах корпоративної соціальної відповідальності	Комунікації з контрагентами на принципах прозорості, рівного ставлення	Відповідальність за точність і коректність результатів, дотримання норм законодавства та запобігання корупції

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	11
5. Теми та плани семінарських занять.....	12
6. Теми практичних занять	15
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами	16
7. Самостійна робота.....	19
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики.....	22
8. Індивідуально-консультативна робота	26
9. Методи навчання	26
10. Методи контролю	29
11. Розподіл балів, які отримують студенти	34
12. Рекомендована література.....	38
12.1. Основна.....	38
12.2. Додаткова.....	39
12.3. Інформаційні ресурси	40
12.4. Методичне забезпечення.....	41
Додатки.....	42

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ"
для студентів усіх напрямів підготовки
денної форми навчання**

Укладачі: **Лепейко** Тетяна Іванівна
Василик Сергій Костянтинович
Майстренко Ольга Валентинівна
Немашкало Каріна Ромеовна

Відповідальний за випуск **Лепейко Т. І.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2015 р. Поз. № 67 ЕВ. Обсяг 46 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9-А

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи

Дк № 481 від 13.06.2001 р.